

โครงการพระราชดำริของกองทัพบกในฐานะราชประศาสนศาสตร์*

ROYAL INITIATIVE PROJECT OF THE ROYAL THAI ARMY AS ROYAL PUBLIC ADMINISTRATION

วัชรีย์ สงวนศักดิ์โยธิน

Wacharee Sanguansakyotin

อภิรัตน์ กังสดารพร

Apirat Kangsadanporn

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: wacharee.50@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบก 2) ศึกษาการจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบกตามแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ และ 3) ศึกษาการบูรณาการแนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับการใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชนจำนวน 10 คน ผู้นำหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 9 คน ผู้นำหน่วยงานของกองทัพบกที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและควบคุมโครงการ ในเขตพื้นที่ที่ศึกษา จำนวน 6 คน วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาอย่างยั่งยืนของแต่ละโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริใช้ราชประศาสนศาสตร์ ผ่านการทรงงานของสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระราชวงศ์และผู้แทนพระองค์เน้นการพัฒนาราชกรในพื้นที่ยึดด้านเศรษฐกิจ สังคม และร่วมรักษาอธิปไตยของชาติ 2) การจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบกตามแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ ใช้การจัดการร่วมกันสามฝ่าย คือพื้นที่ที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้บริหารหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและมูลนิธิ หรือหัวหน้าโครงการต่าง ๆ ใช้การจัดการที่ดูบริบทของพื้นที่ 3) การบูรณาการแนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับการจัดการ พบว่า การจัดการโครงการของกองทัพบกตามแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการบูรณาการ 3.1) หลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบบูรณาการความร่วมมือ 3.2) วัตถุประสงค์ของการบูรณาการความร่วมมือ 3.3) ขั้นตอนการทำงานแบบบูรณาการ

* Received 6 December 2021; Revised 3 January 2022; Accepted 24 January 2022

ความร่วมมือ และ 3.4) ตัวชี้วัดการบูรณาการความร่วมมือ/การวัดและประเมินผลความร่วมมือครบทุกขั้นตอน

คำสำคัญ: ราชประศาสนศาสตร์, โครงการพระราชดำริ, โครงการพระราชดำริของกองทัพบก

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the concept of Royal Public Administration through the Royal Initiative Project, 2) study the management of Royal Thai Army's royal Initiative projects under the concept of Royal Public Administration and, 3) study the integration of Royal Public Administration with management, Therefore, used qualitative research by using documentary research along with an in - depth interview. Use an interview form as a tool Key informants consist of 3 groups: 10 community leaders, nine government and private sector leaders, and Army leaders who are responsible for and supervising the project. In the study area, 6 people analyzed and presented the research results descriptive. The results were as follows: 1) The concept of Royal Public Administration through the Royal Initiative Project. Use royal theology Through the work of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn, the royal family, and his representatives. Emphasize the development of local citizens in the area of economic, social, and jointly maintain national sovereignty. 2) Management of Royal Thai Army initiatives following under the concept Royal Public Administration. Use a common arrangement of three parties. Is an area that leads the community Executives of the relevant government agencies and foundations or project leaders to use management that looks at the context of the area. 3) the integration of Royal Public Administration with management It was found that the project management of the Royal Thai Army's initiative under the concept of community royal theology must be involved in all integrating processes 3.1) Principles and fundamental concepts of the integrated model of cooperation 3.2) Objectives 3.3) Integrated Collaboration Workflow and 3.4) Integrated Cooperation / Measurement and Evaluation Indicators should be coordinated. All steps.

Keywords: Royal Public Administration, Royal Initiative Project, Royal Initiative Project of the Royal Thai Army

บทนำ

ในช่วงต้นรัชสมัยของในหลวงรัชกาลที่ 9 การดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริ มีหลายหน่วยงานเกี่ยวข้องร่วมมือกัน แบบบูรณาการ เช่น กรมชลประทาน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และกองบัญชาการกองทัพไทย เป็นต้น สำหรับกองบัญชาการกองทัพไทย เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีดำเนินการในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในด้านความมั่นคง โดยมีกองทัพบกเป็นหน่วยงานหลักในการรับสนองพระราชดำรินี้ในด้านความมั่นคง มีหลายโครงการที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการต่อสู้กับการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศ เช่น โครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ครอบคลุมหมู่บ้านจาก จ.กาฬสินธุ์ จ.ขอนแก่น จ.ชัยภูมิและ จ.อุบลราชธานี รวมกันทั้งสิ้นจำนวน 42 หมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรในหมู่บ้านที่อยู่ในเขตปฏิบัติการของตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ภาค 2 และเพื่อให้ความรู้แก่ราษฎรในพื้นที่ดังกล่าวโดยการฝึกอบรมผู้นำหมู่บ้านและวิทยากรประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการประสานงานสร้างความเข้าใจระหว่างทางราชการและราษฎรตามแผนการปฏิบัติการด้านจิตวิทยาการเข้าถึงประชาชนของรัฐบาล โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรและบางโครงการเป็นโครงการเพื่อป้องกันการรุกที่ดินแดนอันเนื่องจากปัญหาความไม่ชัดเจนในเส้นเขตแดน อีกทั้งเป็นการลดปัญหา การแพร่ระบาดของยาเสพติด แนวคิดเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ เกิดจากพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถในการที่ได้ทรงคิดค้นดัดแปลง ปรับปรุงและแก้ไขให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้เป็นงานที่ดำเนินการไปได้โดยง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนและสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศ โดยส่วนรวมของธรรมชาติ ตลอดจนสภาพสังคมของชุมชนนั้น ๆ (วิรินทร์ทิรา นาทองบ่อจรัส และสมาน งามสนิท, 2558)

“ราชประศาสนศาสตร์” คือ สิ่งที่พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ทรงปฏิบัติซึ่งมากกว่า พระราชกรณียกิจ หรือพระราชกุศล ท่านบริหารประเทศโดยพระปรีชาสามารถ พระวิริยะอุตสาหะในรูปแบบราชประชาสมาสัย คำกล่าวของศาสตราจารย์พิเศษ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ในการตรวจเยี่ยมราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ เมื่อ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 (สถาบันมาตรวิทยาแห่งชาติ, 2563) การอธิบายถึงคำว่าราชประศาสนศาสตร์ เป็นมุมมองของประชาชนในการมองพระมหากษัตริย์ และสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นนักเรียนรู้ นักวิจัย นักทดลอง และมีภาวะผู้นำที่สนใจกลุ่มเป้าหมายหลักคือประชาชน และปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ปกครองดูแลประชาชนโดยใช้หลักธรรมคือ ทศพิธราชธรรม ประกอบกับความ เป็นผู้นำที่มี ปรีชาญาณ มีโลกทรรศน์ครอบคลุมทุกเรื่อง มีความต่อเนื่องยาวนานส่งผลให้เกิดโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนนำไปสู่การพัฒนาประเทศ และที่สำคัญคือได้รับความไว้วางใจจากประชาชน โครงการพระราชดำรินี้ที่ทรงจัดทำขึ้นได้รับ

ความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน ก่อให้เกิดเป็นแรงเกาะเกี่ยวอันมหาศาลที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในคุณภาพชีวิตของประชาชน

จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบก ที่ได้สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ผูกติดอยู่กับปัญหาเสียดิน การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความยากจน แนวเขตแดนที่ไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัญหาในด้านความมั่นคงที่เกิดขึ้น ในหลวงรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง รวมทั้งราชวงศ์ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร และทรงรับทราบปัญหา จึงได้มีพระราชดำริให้ดำเนินการตามโครงการฯ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและได้ใช้ “ราชประศาสนศาสตร์” ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและเป็นการลดกระบวนกร ขั้นตอนของระบบราชการ ในการปฏิบัติงานในโครงการฯ จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเปรียบเสมือนฟันเฟืองในการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุผล อันได้แก่ ทหาร ป่าไม้ มูลนิธิ/โครงการหลวง ฝ่ายบ้านเมือง (จังหวัด, อำเภอ, องค์การบริหารส่วนตำบล) สาธารณสุข เกษตร ชลประทาน ภาครัฐกิจ รวมทั้งภาคประชาชน (ราษฎรที่อยู่ในโครงการฯ หรือผู้มีส่วนได้เสีย) ซึ่งการดำเนินการนั้นฟันเฟืองต่าง ๆ จะมีความสำคัญแตกต่างกันไปตามห้วงเวลา ความสำเร็จของฟันเฟืองต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น อยู่ที่ผู้นำของแต่ละฟันเฟืองในการขับเคลื่อน ให้เป็นไปตามเป้าหมายสอดคล้องประสานกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ราษฎร) ที่อยู่ในโครงการฯ สุเมธ ตันติเวชกุล ระบุว่าการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นรูปแบบของการพัฒนาที่เน้นให้ประชาชนสามารถช่วยตัวเองหรือพึ่งตนเองได้ ซึ่งเป็นรูปแบบที่นำไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การพัฒนาในพื้นที่ต่าง ๆ ท่านได้พระราชทานหลักการที่สำคัญสำหรับการพัฒนาไว้ในหลายเรื่อง หลายมิติ ซึ่งล้วนแล้วแต่นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนคนไทย นอกจากนี้ ยังทรงมีแนวพระราชดำริ ในการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ เพื่อความสมดุลและยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ สำหรับเป็นพื้นฐานความมั่นคงทางอาหารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ผลจากแนวพระราชดำริ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นที่มาของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่นำไปสู่การสร้างประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้นกับประชาชนในชาติ ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์และสามารถแก้ปัญหาในแต่ละพื้นที่การพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งผลที่ได้ คือ การรักษาเขตแดน รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงชุมชน สร้างความมั่นคง รักษาทุนทางสังคม และทุนธรรมชาติอย่างยั่งยืน (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2559)

จากเหตุผลข้างต้น การศึกษา “โครงการพระราชดำริของกองทัพบกในฐานะราชประศาสนศาสตร์” โดยได้เลือกศึกษา โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีกองทัพบกเป็นผู้ประสานงาน 5 โครงการฯ ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้บุคคลทั่วไป และบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องเห็นถึงพระปรีชาสามารถของ ในหลวง รัชกาลที่ 9 ประสบความสำเร็จในการบูรณาการความร่วมมือของทุกหน่วยงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีเป้าหมาย

เพื่อให้ความเป็นอยู่ของพสกนิกรชาวไทยมีชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น ในการที่พระองค์ท่านมีแนวคิดที่เป็นภาพรวมของโครงการพระราชดำริของกองทัพบกที่สามารถเป็นที่พึ่งของพสกนิกรชาวไทย อันสืบเนื่องจากที่พระองค์ท่านทรงห่วงใยในเรื่องปัญหาชายแดน และปัญหาราษฎรชาวไทยภูเขา โดยใช้ราชประศาสนศาสตร์ ผ่านการทรงงานของสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระราชวงศ์ และผู้แทนพระองค์ เพื่อเป็นไปตามพระราชปณิธานที่จะรักษาเขตแดน รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการสร้างคุณภาพชีวิตของราษฎรที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบก
2. เพื่อศึกษาการจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบกตามแนวคิดราชประศาสนศาสตร์
3. เพื่อศึกษาการบูรณาการแนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับการจัดการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกระบวนการในการวิจัย 2 วิธี คือ

1. การวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ราชประศาสนศาสตร์ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากระบวนกรณ ที่เกี่ยวข้อง เอกสาร ตำรา รายงาน การวิจัย บทความทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ นำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ กำหนดเป็นกรอบในการวิจัยและร่างเป็นแบบสอบถาม

2. หลังจากนั้นนำข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิเก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลหรือแหล่งที่มาของข้อมูลโดยตรงที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความหมายราชประศาสนศาสตร์ คือศาสตราจารย์พิเศษ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ สรุปลข้อมูลและนำไปร่างเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา นำไปเก็บข้อมูลโดยการวิจัยภาคสนาม ซึ่งเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ณรงค์ กุลนิเทศ และสุตาวรรณ สมใจ, 2558) ประกอบด้วย 3 กลุ่ม จำนวน 25 คนดังนี้

- 2.1 กลุ่มผู้นำชุมชนและคนในชุมชนที่ทำการศึกษา 10 คน ในพื้นที่บ้านปางคอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน, บ้านห้วยแม่เกียง จังหวัดเชียงใหม่, บ้านแปกแซม จังหวัดเชียงใหม่, ดอยฟ้าห่มปกจังหวัดเชียงใหม่

- 2.2. ผู้นำหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน 9 คน ในจังหวัด แม่ฮ่องสอน และจังหวัดเชียงใหม่

2.3 ผู้นำหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องของกองทัพบกที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและควบคุมโครงการ 6 คน ในเขตพื้นที่ จังหวัด แม่ฮ่องสอน และจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และทบทวนวรรณกรรม พบว่าปัจจุบันมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 4,741 โครงการในเรื่องแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบก จำนวน 5 โครงการ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเลือกโครงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ โดยข้อมูลทั้งหมดได้มาจากการคัดเลือกโครงการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการในเขตพื้นที่ศึกษา เฉพาะโครงการในความรับผิดชอบของหน่วยงานกองทัพบกฯ สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดราชประศาสนศาสตร์ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบก พบว่า

โครงการพัฒนาราชกรรชาวไทยภูเขาตามพระราชเสาวนีย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน บ้านปางคอง เป็นโครงการด้านความมั่นคง บ้านปางคองเป็นหมู่บ้านตั้งใหม่ โดยหาราชกรรชาวไทยภูเขาที่สมัครใจเข้ามาอยู่ในพื้นที่ประกาศเป็นหมู่บ้านที่ต้องตามลักษณะการปกครองกระทรวงมหาดไทย เน้นการพัฒนาราชกรรในพื้นที่ให้เกิดความแข็งแกร่งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และมีส่วนร่วมรักษาดินแดนของชาติอย่างเป็นระบบ โดยการดำเนินการนั้น สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้กองทัพบก จัดตั้งเป็นบ้านยามชายแดนขึ้นมาก่อนให้เป็นรูปธรรม โดยใช้คำสั่งของการจัดตั้งหมู่บ้านพัฒนาชาวไทยภูเขา ซึ่งมีอธิบดีทุกกระทรวงเป็นบอร์ดในคณะกรรมการฯ การก้าวข้ามปัญหาติดขัดในเรื่องข้อกฎหมายต่าง ๆ จึงเป็นไปได้ง่าย ตัวอย่างเช่นการขอใช้พื้นที่อนุรักษ์เพื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้านยามชายแดน เป็นการอนุมัติสั่งการจากบนลงล่าง (Top down) ทำให้การจัดตั้งหมู่บ้านสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ลดขั้นตอนการดำเนินงานของระบบราชการแบบปกติ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกกาแฟและแมคคาเดเมียเป็นพืชเศรษฐกิจซึ่งเป็นพืชที่เหมาะสมกับระดับความสูงของสภาพภูมิประเทศ นอกจากนั้นยังมีพืชผักอื่น ๆ ปลูกเสริมเพื่อการบริโภคและจำหน่ายหากมีปริมาณมากพอ เช่น กระเทียม พริกทองญี่ปุ่น เป็นต้น มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค เช่นหมู ไก่ดำ และปลา บ้านปางคองปลูกกาแฟมานานกว่า 10 ปี ปัจจุบันเป็นผลผลิตจากต้นกาแฟรุ่นใหม่ โดยมีร้านกาแฟ “เข้าท่า” ที่อำเภอปาย เข้ามาช่วยดูแล ให้ความรู้ สอนวิธีเก็บที่ถูกต้อง และรับซื้อ มีโรงงานทำเป็นแบรนด์ของร้านเองส่วนแมคคาเดเมียชาวบ้านไม่มีองค์ความรู้ในเรื่องการแปรรูปจึงทำให้เสียโอกาส

โครงการสถานีวิจัยเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านห้วยแม่เกียง จังหวัดเชียงใหม่ สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีพระราชดำริ ให้จัดตั้งโครงการฯ

เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ และมีการจัดระเบียบพื้นที่ทำกินใหม่ โดยย้ายราษฎรออกจากพื้นที่เดิม ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำให้มาอยู่ในพื้นที่ปลายน้ำที่แนวเขตพื้นที่ทำกินให้ชัดเจน เป็นการจัดการและป้องกันไม่ให้เกิดการตัดไม้ทำลายป่า ทำไร่เลื่อนลอย การย้ายชาวบ้านจากที่ตั้งถิ่นฐานเดิมมาที่ใหม่ รวมถึงเรื่องการใช้พื้นที่อนุรักษ์ให้ชาวบ้านมาตั้งบ้านเรือนเพื่อการจัดระเบียบใหม่ ซึ่งถ้าเป็นกระบวนการของระบบราชการปกติก็ยากที่จะทำได้หรือถ้าทำได้ก็ใช้เวลานาน ตัวชีวิต ผลสัมฤทธิ์ ของโครงการนั้นดูได้จากตั้งแต่มีการตั้งสถานีฯ ขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน ป่ามีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นพื้นที่ป่าที่ถูกแผ้วถางทำไร่เลื่อนลอย ปัจจุบันพื้นที่ปลูกกลับคืนเป็นพื้นที่ป่าทั้งหมด ราษฎรมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยกันป้องกันปัญหาหยาเสฟติด ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานที่เข้ามาช่วยในการส่งเสริมพัฒนา ซึ่งส่งผลทำให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นไปตามพระราชปณิธานที่พระองค์ท่านตั้งไว้

โครงการสถานีสาธิตและถ่ายทอดเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านแปกแซม จังหวัดเชียงใหม่ เดิมบริเวณนี้เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญซึ่งไหลไปลงน้ำแม่แตง แต่ป่าไม้กลับถูกบุกรุกทำลายใช้เป็นที่ทำกิน มีแนวโน้มว่าจะถูกแผ้วถางไปเรื่อย ๆ และยังเป็นพื้นที่ล่อแหลมต่อปัญหาหยาเสฟติด เมื่อสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวงทรงทราบ จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งสถานีสาธิต และถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรให้ดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน โดยจ้างราษฎรเข้ามาทำงานที่สถานีฯ เป็นการให้ความรู้และเพิ่มรายได้ ทรงมีพระราชดำริกำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้พัฒนาความเป็นอยู่ และบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรในพื้นที่ และหมู่บ้านใกล้เคียงในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปโดยไม่ให้ราษฎรเดือดร้อน เพื่อให้ราษฎรเป็นผู้ชำนาญการด้านป่าไม้ การเกษตร และการปศุสัตว์ รวมทั้งอนุรักษ์สภาพป่า และสภาพแวดล้อม ให้คืนสู่สภาพสมบูรณ์ดังเดิม เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร สำหรับใช้อุปโภคบริโภคและการเกษตร และมีพระราชเสาวนีย์เพิ่มเติมให้ทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ซึ่งการให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว พระองค์ไม่ได้ให้ดำเนินการทุกสถานีเกษตรที่สูง เช่น บ้านห้วยแม่เกียง ก็ไม่ได้มีพระราชเสาวนีย์ให้เป็นที่พักผ่อน ทាំងนี้พระองค์ได้ศึกษาข้อมูลรอบด้านของบริบทในพื้นที่แล้ว จึงมีพระราชเสาวนีย์ ให้ดำเนินการในทุกเรื่อง โดยการปลูกและการป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเป็นการช่วยทำให้ป่าฟื้นคืนสภาพ และช่วยในการป้องกันไฟป่าอีกด้วย

สรุปการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแต่ละโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใช้ราชประศาสนศาสตร์แนวคิดในการดำเนินโครงการดังกล่าวข้างต้นในแต่ละโครงการที่คัดเลือกข้อมูลเฉพาะโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพบกในเขตจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่ละโครงการ มีเป้าประสงค์ในการเชื่อมโยงแตกต่างกัน อาทิเช่น โครงการพัฒนาราชกรชาวไทยภูเขาตามพระราชเสาวนีย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน บ้านปางคอง เป็นโครงการที่เน้นด้านความมั่นคง โครงการสถานีพัฒนาเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านห้วยแม่เกียง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เน้นการเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ และมีการจัดระเบียบพื้นที่ทำกินใหม่ และ

โครงการสถานีสานิตและถ่ายทอดเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านแปกแซม จังหวัดเชียงใหม่ เน้นอนุรักษ์สภาพป่า และสภาพแวดล้อม ให้คืนสู่สภาพสมบูรณ์ดังเดิม โดยทุกโครงการที่กล่าวมานี้ผ่านการทรงงานของสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระราชวงศ์ และผู้แทนพระองค์ การพัฒนาอย่างยั่งยืนของแต่ละโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต้องประกอบไปด้วย 3 อย่าง คือ คน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายก็คือความอยู่เย็นเป็นสุขของพสกนิกรชาวไทย ทุกหมู่เหล่า

2. การจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบกตามแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ พบว่า

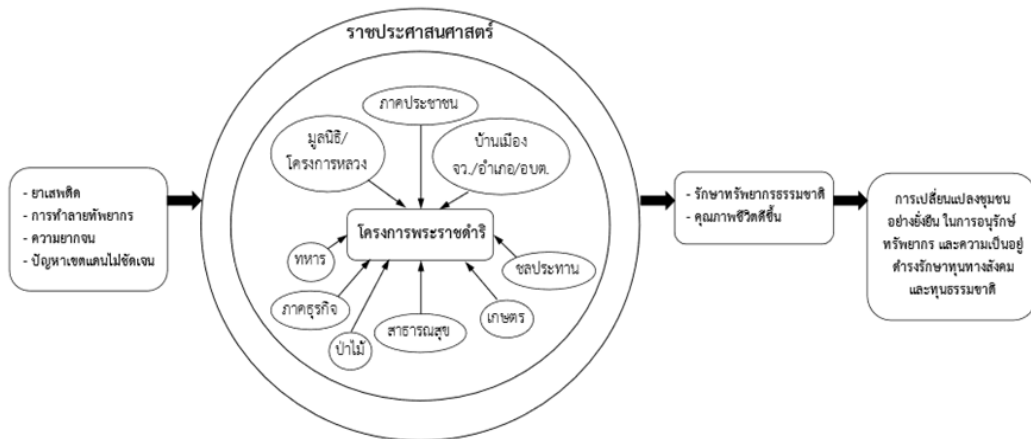
การจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินับเป็นองค์ความรู้ที่ทรงคุณค่ามหาศาล ยากเกินประมาณได้สามารถสร้างคุณูปการอันใหญ่หลวง พลิกฟื้นคุณภาพชีวิตของราษฎรผู้ยากไร้มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน แต่ทว่า หากการรับรู้องค์ความรู้ที่คลาดเคลื่อน และไม่ครอบคลุมเพียงพอ การนำแนวพระราชดำริไปสู่พสกนิกรจะต้องมีการจัดการ เพราะภาคปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ จึงต้องมีการบริหารจัดการความรู้ควบคู่ไปด้วย ในการจัดการแต่ละโครงการจะพิจารณาจากบริบทของพื้นที่และประชาชนในการประสานความร่วมมือและเลือกการพัฒนาที่เหมาะสม และการจัดการที่ดีเริ่มจากแก้ปัญหาในขั้นต้นต่อของปัญหาโดยให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพผิดกฎหมายมาสู่อาชีพที่ถูกกฎหมายโดยได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยกองทัพบกยึดแนวทางการบูรณาการความร่วมมือของทุกหน่วยงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ความเป็นอยู่ของพสกนิกรชาวไทยมีชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น

ยกตัวอย่างผลสัมฤทธิ์ของโครงการฯ ในด้านความมั่นคงปัญหายาเสพติด ในอดีตนั้นมีข่าวอย่างต่อเนื่องแต่ในปัจจุบันแทบจะไม่มีในบริเวณพื้นที่โครงการฯ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ตามพระราชดำริ ดอยฟ้าห่มปกจังหวัดเชียงใหม่ แรกเริ่มที่ตั้งโครงการฯ บริเวณที่ตั้งไม่ใช่หมู่บ้านมาก่อนแต่เป็นพื้นที่ป่า จากพระราชดำริของพระองค์ท่านที่ต้องการอนุรักษ์ป่าไม้โดยหาชาวบ้านซึ่งเป็นชนเผ่ามาอยู่เพื่อดูแลป่าในลักษณะบ้านเล็กในป่าใหญ่ จึงดำเนินการหาพื้นที่แล้วมาตั้งหมู่บ้านใหม่ขั้นต้น มี 4 ชนเผ่า ๆ ละ 5 ครอบครัว ปัจจุบันเหลือ 3 ชนเผ่า ความช่วยเหลือของภาครัฐ สร้างโครงสร้างพื้นฐานให้ เช่น ไฟฟ้า ประปา ระบบน้ำชลประทานช่วงแรกชาวบ้านมีรายได้จากการรับจ้างส่วนราชการ ที่อยู่ได้เนื่องจากเงินพระราชทานของสมเด็จพระราชชนนีพันปีหลวง ประมาณปีละ 90,000 บาท ต่อครัวเรือน พระองค์ท่านจะเสด็จมามอบให้ทุกปี ปีละครั้ง ถ้าเป็นกระบวนการของระบบราชการปกติไม่สามารถทำได้ หรือถ้าทำได้ก็ต้องใช้เวลาในการดำเนินการทั้งในเรื่องของการตั้งหมู่บ้าน การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค รวมทั้งการให้เงินพระราชทานชาวบ้านเพื่อใช้จ่าย เนื่องจากการตั้งหมู่บ้านครั้งแรกชาวบ้านจะยังไม่มีเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพ เป็นตัวอย่างให้เห็นถึงราชประศาสนศาสตร์ของพระองค์ท่านที่มี

การจัดการบูรณาการทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหน่วยงานที่ดูแลในส่วนหาพื้นที่ใหม่ในการพักอาศัย และไฟฟ้า ประปา ระบบน้ำชลประทาน ที่มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เป็นการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลักษณะบ้านเล็กในป่าใหญ่

โครงการร้อยใจรัก จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการโดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ โครงการนี้สืบเนื่องจากที่ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา เป็นผู้ว่าความคดี นายเล้าดำ แสนลี ราชายาเสพติด พอเล้าดำถูกจับกุมและถูกดำเนินคดี กลุ่มอื่นก็จะเข้ามามีอิทธิพลแทน พระองค์ทรงเล็งเห็นว่า การจะเปลี่ยนแปลงชุมชน และการทำลายเครือข่ายยาเสพติดที่แข็งแกร่งได้นั้น จะต้องเยียวยาชุมชน ป้องกันไม่ให้เครือข่าย ยาเสพติดกลับมาแข็งแกร่งได้อีก จึงทรงมีรับสั่งฯ ให้คุณชายฯ หม่อมหลวง ดิศปนัดดา ดิศกุล อดีตราชเลขาของสมเด็จพระย่าดำเนินการ และได้กราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตจาก ในหลวงรัชกาลที่ 10 ซึ่งการเข้าพื้นที่ครั้งแรกมีการทำประชาคมกับชาวบ้าน บ้านห้วยสำน ว่าจะยอมรับโครงการฯ เพื่อมาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต แก้ไขปัญหาเรื่องยาเสพติดหรือไม่ ผลออกมาคือชาวบ้านยอมรับและเสนอความต้องการอยากให้พัฒนาในเรื่องของน้ำอุปโภค บริโภค มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ก็สามารถดำเนินการได้ทันทีที่ขอเพราะมีการเตรียมสิ่งของอุปกรณ์ ต่าง ๆ อยู่บนรถที่เข้าไปในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่น ซึ่งระบบราชการปกติเมื่อรับฟัง ข้อคิดก็ต้องกลับไปรายงาน ขออนุมัติดำเนินการขอจัดตั้งงบประมาณซึ่งต้องใช้เวลา นานจากการทำงานเป็นขั้นเป็นตอนและอยู่ในกรอบ ไม่สามารถดำเนินการเช่นนี้ได้ ที่เป็นได้เพราะ ราชประศาสนศาสตร์ของพระองค์ท่านที่ให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงมาดำเนินการมาขับเคลื่อนมา สร้างความเชื่อมั่นให้ชาวบ้านจนประสบความสำเร็จ และยังจะขยายผลไปดำเนินการในพื้นที่อื่น อีกด้วยใช้การจัดการร่วมกันสามฝ่าย คือพื้นที่ที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้บริหารหน่วยราชการ ที่เกี่ยวข้องและมูลนิธิ หรือหัวหน้าโครงการต่างใช้การจัดการที่ดูบริบทของพื้นที่ชุมชน และทรัพยากรเป็นหลักในการบริหารจัดการที่จะต้องเกิดจากความต้องการของชุมชน จริง ๆ ซึ่งการจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพกตตามแนวคิด ราชประศาสนศาสตร์ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการสรุปได้ดังภาพด้านล่าง

ภาพที่ 1 แผนภาพการบูรณาการราชประศาสนศาสตร์กับการจัดการ

จากภาพสามารถอธิบายได้ว่าปัญหายาเสพติด ปัญหาการทำลายทรัพยากร ปัญหาความยากจน ปัญหาเขตแดนไม่ชัดเจน ราชประศาสนศาสตร์มองบริบทการบูรณาการจากภาคประชาชน มูลนิธิ/โครงการหลวง บ้านเมือง จังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ผ่านโครงการพระราชดำริที่ประกอบด้วยทหาร ภาคธุรกิจ ป่าไม้ สาธารณสุข เกษตร ชลประทานทำงานร่วมกัน ที่มีเป้าหมายรักษาทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพชีวิตดีขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอย่างยั่งยืนในการอนุรักษ์ทรัพยากร และความเป็นอยู่ดำรงรักษาทุนทางสังคมและทุนธรรมชาติ

3. การบูรณาการแนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับการจัดการ พบว่า

การจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบกตามแนวคิดราชประศาสนศาสตร์การจัดการชุมชนที่ผ่านมาในโครงการต่าง ๆ ภาครัฐก็ดำเนินนโยบายแบบ Top down ทำให้ในบางครั้งไม่สามารถสนองตอบความต้องการของชุมชนได้ตรงจุดตรงจึงเป็นเหตุที่ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในทุกระบวนการ การบูรณาการ โดยรูปแบบบูรณาการความร่วมมือการศึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบกตามแนวคิดราชประศาสนศาสตร์มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบบูรณาการความร่วมมือ 2) วัตถุประสงค์ของการบูรณาการความร่วมมือ 3) ขั้นตอนการทำงานแบบบูรณาการความร่วมมือ และ 4) ตัวชี้วัดการบูรณาการความร่วมมือ/การวัดและประเมินผลความร่วมมือ ครบทุกขั้นตอน

อภิปรายผล

1. แนวคิดราชประศาสนศาสตร์ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของ กองทัพบก พบว่า

ราชประศาสนศาสตร์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการ อันเกิดจากการหลอมรวมความเป็นธรรมราช หลักการทรงงาน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความเป็นผู้นำของพระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ทำให้ข้าราชการและชาวบ้าน ยินยอมพร้อมใจที่จะร่วมมือทำให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ เพราะรู้ว่าพระองค์ทำเพื่อประชาชน โดยผ่านพระราชดำรัส พระราชเสาวนีย์ ในการนำไปสู่การปฏิบัติ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2562) โดยที่ราชประศาสนศาสตร์ของพระองค์ท่าน ก็คือ รัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็นการปรับแก้ความไร้ประสิทธิภาพของระบบราชการ อันเนื่องจากระบบราชการเน้นการทำตามกฎระเบียบ จนกฎระเบียบกลายเป็นเป้าหมาย ทำให้เป้าหมายที่แท้จริงไม่ได้รับการตอบสนองในกระบวนการตัดสินใจการบริหารจัดการภาครัฐแนวเก่า (Old Public Administration หรือ OPA) โดยใช้การบริการสาธารณะแนวใหม่(New Public Service(NPS))ที่ต้องการให้ประชาชนแสดงความต้องการร่วมกัน ผ่านกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยน และมีเป้าหมายที่ประโยชน์สาธารณะร่วมกัน (เอนก เหล่าธรรมทัศน์ และวลัยพร รัตนเศรษฐ, 2557) เน้นค่านิยมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม บทบาทของภาครัฐเป็นการให้ความช่วยเหลือมากกว่าที่จะพยายามควบคุมหรือถือหางเสียสังคม (ปกรณ ศิริประกอบ, 2562) เห็นได้จากการทำประชาพิจารณ์ ในการสร้างการมีส่วนร่วม หรือ ธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New Public Governance (NPG)) หรือการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (Collaborative Governance) ที่มีแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการทำงานแบบเครือข่ายและการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะ โดยใช้วิธีการประสานงาน (Coordination) ในการแก้ปัญหาที่กระทบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย เช่น จากหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเอง ภาคเอกชน ภาคประชาชน ชุมชน กลุ่มผลประโยชน์อื่น เป็นต้น เพื่อสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (Ansell, C. & Gash, A., 2012) สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่มีต้นแบบจากศาสตร์ของพระราชามาเป็นแนวทางการปฏิบัติ ดังเห็นได้จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ ๆ ได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างดี มีความรวดเร็ว และเกิดผลลัพธ์อย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจกล่าวเพิ่มเติมได้ว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นราชประศาสนศาสตร์เป็นส่วนนำ เป็นส่วนเริ่ม เป็นการลดขั้นตอนการดำเนินงาน สร้างการบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ แต่สิ่งที่ก่อให้เกิดการยึดโยงกันทั้งระหว่างหน่วยงานหรือประชาชน คือแรงจูงใจของผู้ปฏิบัติงาน ที่มุ่งมั่นในการปฏิบัติเพราะเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่สร้างความยั่งยืนอย่างถาวร

2. การจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบกตามแนวนโยบาย ประธานศาสตร พบว่า

การจัดการราชประธานศาสตรของกองทัพบก สิ่งสำคัญคือการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ นั้น เพราะนโยบายจะสัมฤทธิ์ผลหรือบรรลุผลมากน้อย ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของนโยบายรวมทั้งความสัมพันธ์ของเป้าหมายประกอบกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554) จากข้างต้นเมื่อกองทัพบกได้รับนโยบายในรูปแบบ พระราชดำริ หรือพระราชเสาวนีย์ ก็ดำเนินการตามกระบวนการการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการวางแผน จัดองค์การ การนำ และการควบคุม เพื่อให้โครงการฯ เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของโครงการฯ อย่างยั่งยืน (ศุภชัย ยาวะประภา, 2544) โดยมีแนวทางการดำเนินการวิธีการจัดการราชประธานศาสตรของกองทัพบก ทั้งนี้การดำเนินการก็ต้องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติต่อโครงการฯ โดยราชประธานศาสตรของพระองค์ท่านจะอยู่ระหว่าง การกำหนดนโยบาย กับการนำนโยบายไปปฏิบัติ เมื่อกองทัพบกและส่วนราชการต่าง ๆ รับพระราชดำริ ราชประธานศาสตร จะมีส่วนช่วยในการดำเนินการ เป็นการลดขั้นตอนของระบบราชการปกติลง ลดความเป็น “ความล่าช้าแบบราชการ” (Red Tape) สร้างการบูรณาการในหน่วยงานต่าง ๆ ที่มาสนับสนุนโครงการฯ ลดความยากในการปฏิบัติงานในระบบราชการปกติ ตั้งแต่เริ่มปฏิบัติจึงทำให้กระบวนการจัดการของกองทัพบกง่าย และรวดเร็วขึ้น (มนชัย สุตจิตร, 2560) โดยการระบุนิเคราะห์ประเมินจัดการ และควบคุมความเสี่ยง และสื่อสารความเสี่ยงไปสนับสนุนการดำเนินงานในแต่ละหมวดของการจัดการคุณภาพภาครัฐแล้ว จะช่วยเสริมให้การใช้งานเครื่องมือทั้งสองมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ดีเครื่องมือทั้งสองมีขอบเขตและกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อน ไม่สามารถเห็นผลลัพธ์ในระยะเวลาอันสั้นจำเป็นที่ผู้บริหารส่วนราชการจะต้องขับเคลื่อนผลักดันในเชิงนโยบาย การจัดโครงสร้างและมอบหมายผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน ส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีมีการสื่อสารอย่างทั่วถึง โดยออกแบบให้เหมาะสมกับภารกิจของแต่ละหน่วยงาน ที่สำคัญคือต้องพยายามสอดแทรกให้เป็นส่วนหนึ่งในงานประจำ

3. การบูรณาการแนวนโยบายราชประธานศาสตรกับการจัดการ พบว่า

การบูรณาการแนวนโยบายราชประธานศาสตรกับการในรูปแบบพระราชดำริ ก็จะนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ด้วยกระบวนการการจัดการไม่ว่าจะเป็น POLC POCCC หรือ POSDCORB เพื่อที่จะนำพระราชดำริมาสู่การปฏิบัติ โดยการทำงานจะสอดประสานกันทุกภาคส่วนโดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ เปรียบเสมือนฟันเฟืองในการขับเคลื่อนโครงการฯ อันได้แก่ ทหาร ป่าไม้ มูลนิธิโครงการหลวง ฝ่ายบ้านเมือง (จังหวัดอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล) สาธารณสุข เกษตร ชลประทาน ภาคธุรกิจ รวมทั้งภาคประชาชน (ราษฎรที่อยู่ในโครงการฯ) ซึ่งการดำเนินการนั้น ฟันเฟืองต่าง ๆ จะมีความสำคัญ แตกต่างกันไปตามช่วงเวลาความสำเร็จของฟันเฟืองต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว อยู่ที่ว่าผู้นำของแต่ละฟันเฟืองในการขับเคลื่อน

ให้เป็นไปตามเป้าหมายสอดคล้องประสานกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ราษฎร) ที่อยู่ในโครงการฯ

การดำเนินการหากเป็นกระบวนการปกติของระบบราชการ ก็คงจะไม่สามารถดำเนินการได้ หรือถ้าดำเนินการได้ก็ต้องใช้เวลานาน ราชประศาสนศาสตร์ของพระองค์ท่านทำให้โครงการต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ ในเวลาที่รวดเร็ว ในการลด Red tape และลดปัญหาในการขาดความร่วมมือ ซึ่ง Yansutee, S. ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการโดยใช้วิธีการเสริมพลังอำนาจ ที่จะช่วยเกิดความเข้มแข็งต่อชุมชนในแต่ละโครงการ พระราชดำริ (Yansutee, S., 2008)

ราชประศาสนศาสตร์ ก่อให้เกิดแรงจูงใจและแรงบันดาลใจในการทำงาน เกิดแรงยึดเหนี่ยวในการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วน สร้างการมีส่วนร่วม เห็นได้จากที่ทุกโครงการฯ มีส่วนราชการต่าง ๆ จัดเจ้าหน้าที่มาช่วยในการขับเคลื่อนโครงการฯ การมีการบูรณาการนั้นคือความร่วมมือของทุกหน่วยงาน เมื่อเป็นโครงการพระราชดำริของพระองค์ท่านทุกหน่วยงานก็ให้ความร่วมมือในการดำเนินการอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งที่พิเศษจากระบบงานปกติ และต้องมี 4 องค์ประกอบคือ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบรูปแบบบูรณาการความร่วมมือ 2) วัตถุประสงค์ของการบูรณาการความร่วมมือ 3) ขั้นตอนการทำงานแบบบูรณาการความร่วมมือ และ 4) ตัวชี้วัดการบูรณาการความร่วมมือ/การวัดและประเมินผลความร่วมมือ ครบทุกขั้นตอน

ซึ่งในการควบคุมการดำเนินการ หรือ การประเมินผล พระมหากษัตริย์ และสถาบันพระมหากษัตริย์ ทรงตรวจเยี่ยมความก้าวหน้าของโครงการฯ ในการเยี่ยมพระองค์ทรงพระราชทานแนวทางการปฏิบัติเพิ่มเติม โดยมีหัวหน้าส่วนราชการตามเสด็จ ซึ่งมีผลทางจิตวิทยาต่อผู้ปฏิบัติงานในโครงการฯ ในการสร้างความมุ่งมั่น และความทุ่มเทในการทำงาน สิ่งที่ราชประศาสนศาสตร์แตกต่างจากรัฐประศาสนศาสตร์ คือ รัฐประศาสนศาสตร์ไม่มีแนวพระราชโบาย พระราโชบาย ที่เป็นทั้งตัวนำ Leading และเป็นตัวควบคุม Controlling ในการเป็นตัวนำเป็นการสร้างก่อให้เกิดการสอดคล้องประสานความร่วมมือกันดีขึ้น สร้างแรงกระตุ้นการจูงใจในการที่จะทำ อยากให้โครงการประสบความสำเร็จจนถึงปัจจุบัน และในการเป็นตัวควบคุม เพราะพระองค์มาตรวจงานมาเยี่ยมชม จึงเป็นแรงจูงใจ และเป็นแรงขับเคลื่อนในการทำให้โครงการฯ ประสบความสำเร็จ ในการเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากจุดเริ่มในปี 2543 ถึงปัจจุบัน ราชประศาสนศาสตร์ ของพระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงเปรียบเสมือน อำนาจที่มองไม่เห็น ที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงาน (Process) ที่แรงมากกว่า ปัจจัยอื่น ก่อให้เป็นพลังในการขับเคลื่อนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ที่ได้ตั้งไว้จากเริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาโครงการพระราชดำริของกองทัพบกในฐานะราชประศาสนศาสตร์ ใช้การดำเนินการมองบริบทการบูรณาการจาก ภาคประชาชน มูลนิธิ/โครงการหลวง บ้านเมือง จังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ผ่านโครงการพระราชดำริที่ประกอบด้วยทหาร ภาครัฐกิจ ป่าไม้ สาธารณะสุข เกษตร ชลประทานทำงานร่วมกัน ที่มีเป้าหมายรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างคุณภาพชีวิตดีขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอย่าง ยั่งยืนในการอนุรักษ์ทรัพยากร และความเป็นอยู่ ดำรงรักษาทุนทางสังคมและทุนทางธรรมชาติ เพื่อแก้ปัญหาเสียดิต ปัญหาการทำลายทรัพยากร ปัญหาความยากจน ปัญหาเขตแดนที่ไม่ ชัดเจน ซึ่งโครงการพระราชดำริของกองทัพบกในฐานะราชประศาสนศาสตร์ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและมีบริบทที่ใกล้เคียงกัน มาถอดบทเรียนองค์ความรู้ กำหนดเป็นนโยบายที่จะเกิด ประโยชน์ในวงวิชาการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์ต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวคิดราชประศาสนศาสตร์ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพบก พบว่าการพัฒนายั่งยืนของแต่ละโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใช้การจัดการ ร่วมกันสามฝ่าย คือพื้นที่ที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้บริหารหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและมูลนิธิ หรือ หัวหน้าโครงการ ต่างใช้การจัดการที่ดูบริบทของพื้นที่ การจัดการโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริของกองทัพบกตามแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ โดยผลสำเร็จทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอย่างยั่งยืนในการอนุรักษ์ ทรัพยากร และความเป็นอยู่ดำรงรักษาทุนทางสังคมและทุนธรรมชาติ เพื่อแก้ปัญหาเสียดิต ปัญหาการทำลายทรัพยากร ปัญหาความยากจน ปัญหาเขตแดนไม่ชัดเจน ข้อเสนอแนะจาก การวิจัย 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย ภาคประชาชน มูลนิธิ/โครงการหลวง บ้าง เมือง จังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล การบริหารงานบุคคล โดยเฉพาะกำลังของ ทหารที่สนับสนุนโครงการฯ กำลังของทหารที่สนับสนุนโครงการฯ ควรมีระยะเวลาในการ ปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างน้อย 4 ปี เพื่อความต่อเนื่องในการทำงาน ทั้งนี้ควรมีระบบประเมินผล การปฏิบัติงานมาประกอบการพิจารณาด้วย 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการบริหารความยั่งยืนของ โครงการฯ นอกจากการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคแล้ว ควรสนับสนุนในเรื่องพืชเศรษฐกิจใน พื้นที่เพื่อไม่ให้ชาวบ้านละถึนฐาน เลือพืชเศรษฐกิจหลัก พืชยืนต้นขึ้นอยู่กับป่าได้ ทำให้ไม่ ทำลายป่า ผัก ผลไม้ ที่สร้างรายได้ให้ราษฎรได้ อาทิเช่น ผักตบชวา ฯลฯ อีกทั้งยังต้องสนับสนุน และ ให้ความรู้ทางการตลาดเพื่อให้ชาวบ้านดำรงวิถีชีวิตอยู่ได้ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้อง ส่งเสริมและเพิ่มองค์ความรู้และการตลาด เป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งพสกนิกรที่อยู่ในโครงการยัง ดำเนินการตลาดแบบเดิม ๆ คือผลิตและจำหน่ายในพื้นที่ ไม่มีการพัฒนาตัวสินค้า การสร้าง

มูลค่าเพิ่มในสินค้ายังมีน้อย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การส่งเสริม พัฒนาตลาดรับซื้อ และควรตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือ

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล หนิมพานิช. (2554). การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มุมมองในทัศนะรัฐศาสตร์การเมือง และรัฐประศาสนศาสตร์การบริหารและกรณีศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ กุลนิตะ และสุดาวรรณ สมใจ. (2558). ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง และการออกแบบวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์พรินท์ สามเสน.
- ปกรณ ศิริประกอบ. (2562). 3 พาราไดม์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิด ทฤษฎี และการนำไปปฏิบัติจริง. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนชัย สุตจิตร. (2560). การบูรณาการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์การกับการจัดการคุณภาพภาครัฐ: กรณีศึกษากรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 15(2), 126-135.
- วีรินทร์ทิรา นาทองบ่อจรัส และสมาน งามสนิท. (2558). การบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(3), 139-146.
- ศุภชัย ยาวะประภา. (2544). นโยบายสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันมาตรวิทยาแห่งชาติ. (2563). “ราชประศาสนศาสตร์” ซึ่งมากกว่า พระราชกรณียกิจ หรือพระราชกุศล”. เรียกใช้เมื่อ 9 เมษายน 2564 จาก <http://www.nimt.or.th/main/?p=34290>
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2559). "การพัฒนาที่ยั่งยืน" นำประโยชน์สุขสู่ประชาชน. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 14(3), 51-64.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2562). คำว่าความคิดพินิจประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันคลังปัญญาด้านยุทธศาสตร์ชาติ.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์ และวลัยพร รัตนเศรษฐ์. (2557). รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Ansell, C. & Gash, A. (2012). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of public administration research and theory*, 18(4), 543-571.
- Yansutee, S. (2008). Development of participatory approaches in academic affairs of the basic education commission under the Office of Nakhon

Nayok Educational Service Area (Master thesis). Phranakhon Si Ayutthaya:
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.